

מבט על התקציב

2000

שלמה סבירסקי

אתי קונור

ירון יחזקאל

ברברה סבירסקי

נובמבר 1999

מסגרת תקציבית מגבילה

תקציב הממשלה לשנת 2000 יעמוד על 227.4 מיליארד ש"ח (במונחים שוטפים), עליה ריאלית של 1.7% ביחס להצעת התקציב בשנת 1999.

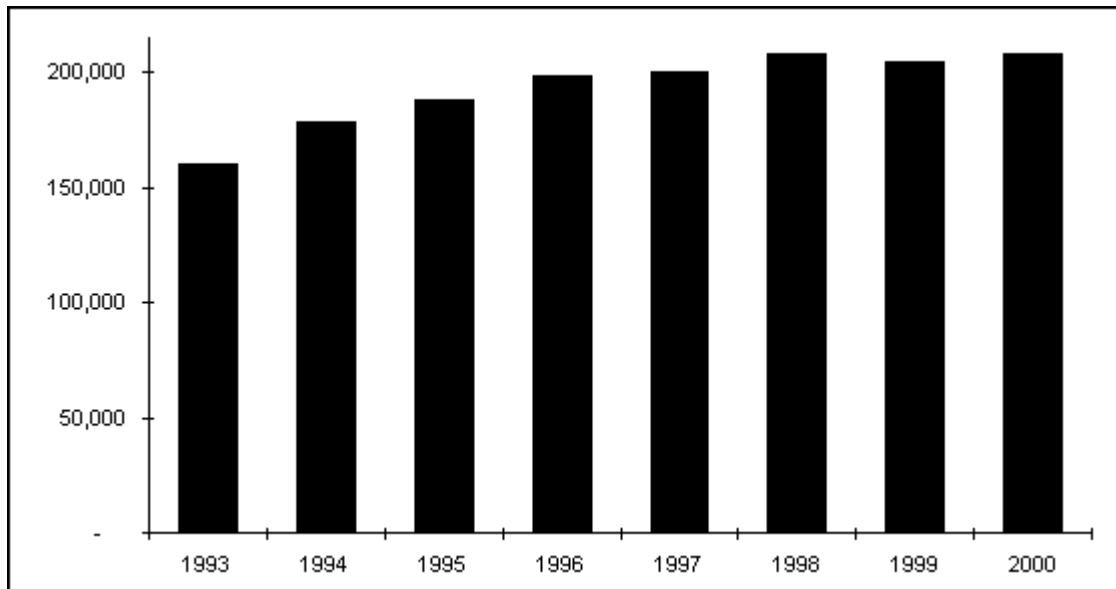
הממשלה החליטה להגיש הצעת תקציב המשקפת עמדה שמרנית ומצמצמת. תקציב 2000 אינה שונה, למעשה, מבחינת היקפו ומרבית סעיפיו, מהתקציב האחרון של הממשלה הקודמת. כפי שניתן לראות בלוח שלהלן, תקציב המדינה עלה רק במעט מאז 1996.

הממשלה כבלה את ידי עצמה מרגע שקבעה מסגרת תקציבית מוגבלת: דהיינו, מרגע שקבעה כי היקף הגירעון התקציבי הכולל לא יעלה על 2.5% תמ"ג, כי יעד האינפלציה לשנת 2000 יעמוד על 3% - 4%, וכי לא יועלו מסים.

המשמעות: לא יהיו משאבים נאותים להתמודד עם הצרכים הדחופים: צמצום האבטלה, שיפור מערכת החינוך, והזרמת מימון מספיק למערכת הבריאות.

תקציב המדינה, 1993 - 2000

במיליוני ש"ח, במחירים קבועים לשנת 1998, לפי מדד המחירים לצרכן (ממוצע שנתי).

מקור: משרד האוצר, עיקרי התקציב, שנים שונות.

גודל התקציב ביחס לגודל התוצר המקומי הגולמי (תמ"ג)

משרד האוצר מצדיק את המדיניות המצמצמת בטענה כי "גודל התקציב ביחס לגודלו של התוצר [] עומד היום על כ- 46% מהתוצר, גבוה הרבה יותר מהקיים במדינות אליהן אנו שואפים להידמות" (מבחינת הרווחה הכלכלית) (אתר האינטרנט של משרד האוצר, 8.8.99).

האוצר מציג תמונה חלקית בלבד: לפי נתוני הבנק העולמי, יש באירופה המערבית לפחות 5 מדינות עם שיעור דומה ואף מעט גבוה יותר: איטליה (49.5%), בלגיה (48.1%), הולנד (48%), צרפת (46.9%) ושוודיה (46.1%). בארצות אחרות במערב אירופה, השיעור נע בין 41% ל- 42%. (דו"ח הבנק העולמי לשנת 1999; הנתונים מתייחסים ל- 1996).

בישראל, ההוצאה הביטחונית מהווה כ- 16% מההוצאה הממשלתית. אילו היתה ההוצאה הבטחונית בישראל ברמה דומה לזו של מערב אירופה - נאמר, 7% כבהולנד - היה הדבר מוריד את משקל ההוצאה הממשלתית בתמ"ג ל- 40% - 41%, שיעור דומה לזה של רוב ארצות אירופה המערבית.

משרד החינוך . שחיקה בתקציב לתלמיד/ה

1. ירידה בתקציב לתלמיד/ה

תקציב משרד החינוך לשנת 2000 יעמוד על 21 מיליארד ש"ח (במחירים שוטפים). במונחים ריאליים, מדובר בתקציב זהה כמעט לזה של 1999.

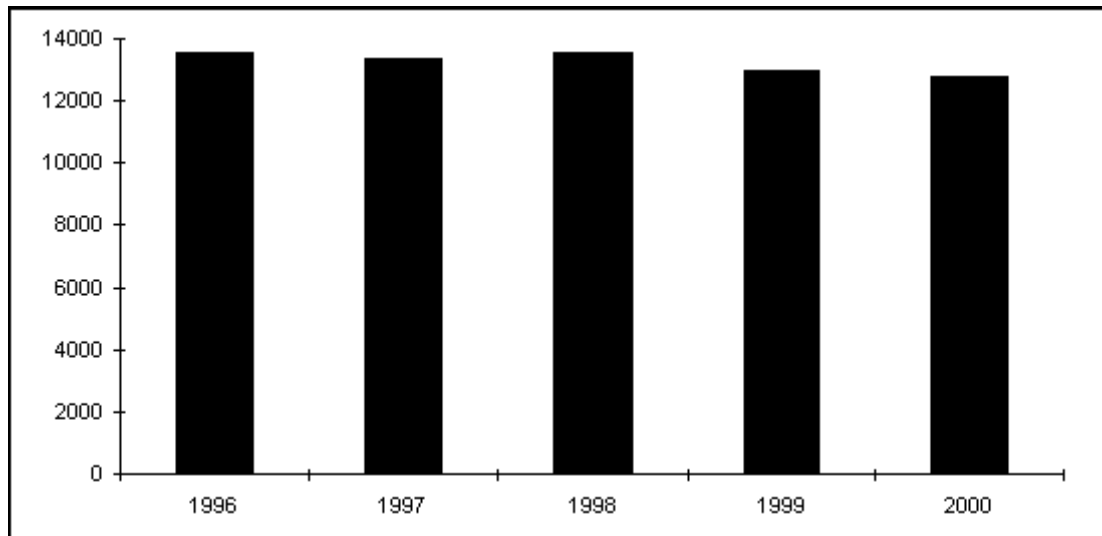
שר החינוך הצליח אמנם למנוע קיצוץ מתוכנן של כ- 300 מיליון ש"ח בתקציב משרדו, אך לא הצליח להגדיל את התקציב כפי שרצה, בסכום של 1.5 מיליארד ש"ח.

תקציב החינוך מוקפא מזה ארבע שנים, וב- 2000 הוא יהיה זהה, במונחים ריאליים, לזה של 1996. זאת, בשעה שאוכלוסיית התלמידים ב- 2000 צפויה להיות גדולה מזו של 1996 בכ- 7%. פירוש הדבר: פחות כסף לתלמיד/ה.

התרשים שלהלן מציג את תקציב משרד החינוך לתלמיד. התרשים מעלה כי לאחר קפאון בין השנים 1996 - 1998, חלה בשנתיים האחרונות, 1999 ו- 2000, ירידה בתקציב לתלמיד.

תקציב משרד החינוך לתלמיד

בש"ח, במחירים קבועים לשנת 1998, לפי מדד המחירים לצרכן

מקורות: נתוני תקציב: משרד האוצר, הוראות התקציב, משרד החינוך התרבות והספורט, שנים שונות; נתוני תלמידים: מחשב מנתוני השנתון הסטטיסטי לישראל לגבי גילאי 5 - 17.

2. תקציב המדינה ופערי משאבים בין בתי-ספר

מערכת החינוך זקוקה לתקציב גדול יותר, לא רק בגלל הגידול באוכלוסיית התלמידים, אלא גם בגלל פערי המשאבים שהתהוו מאז שנות ה-80 בין בתי-הספר השונים. בצד האחד מצויים בתי-ספר עתירי משאבים - כאלה המצליחים לגייס משאבים מעבר לתקציב הרגיל של משרד החינוך. מדובר בבתי-ספר הנהנים מ"חינוך אפור", דהיינו, מכספי הורים המממנים שעות הוראה: לפי ההערכה הם מהווים כשליש מכלל בתי-הספר. חלק מבתי-הספר הללו מצליחים לגייס גם תרומות מנדבנים, מעבר לכספי ההורים. בתי-הספר עתירי-המשאבים אף מיומנים יותר מהאחרים בהשתלבות בפרוייקטים או בתכניות ייחודיות של משרד החינוך. בתי-הספר עתירי-המשאבים, כיון שהם ממוקמים לרוב ברשויות מקומיות מבוססות, נהנים גם מהזרמות תקציביות עירוניות. לבסוף, עוגת השכר המשולם בבתי-הספר עתירי-המשאבים גדולה יותר, עקב הפרופיל הגבוה יותר של כוח ההוראה. בבתי-הספר עתירי-המשאבים לומדים מרבית אותם 33% מבני הנוער המסיימים תיכון עם תעודת בגרות העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות.

מן העבר השני ניצבים בתי-ספר מעוטי-משאבים, הנאלצים לפעול לפי התקציב התקני של משרד החינוך. בתי-ספר אלה, בשכונות, בעיירות הפיתוח וביישובים הערביים, פועלים לרוב ללא תוספת של כספי הורים, ללא תרומות, עם מעט תכניות ייחודיות של משרד החינוך, ללא סיוע עירוני משמעותי, ועם סגל הוראה שהפרופיל שלו מיתרגם לעוגת שכר נמוכה, יחסית. בבתי-ספר אלה לומדים מרבית אותם 66% מבני הנוער המסיימים תיכון ללא תעודת בגרות, או עם תעודה שאינה עומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות.

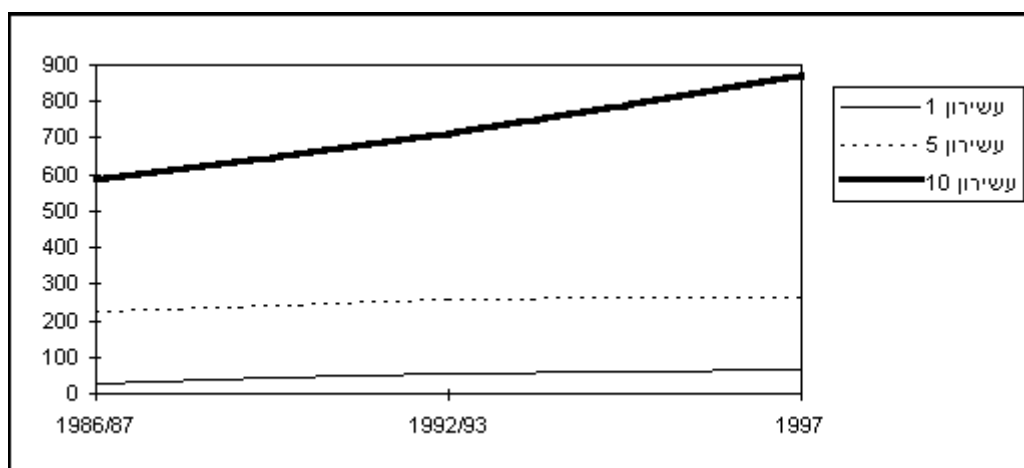
3. השחיקה בתקציב החינוך מגדילה פערים חברתיים

השחיקה המתמשכת של תקציב משרד החינוך תוביל בהכרח להרחבת הפערים בין העשירונים הגבוהים, המסוגלים להעשיר את חינוך בניהם ובנותיהם באמצעות "חינוך אפור",

ובין העשירונים הבינוניים והנמוכים, הנאלצים להסתפק במה שמערכת החינוך מצליחה לספק.

על משקלו הגובר של "החינוך האפור" ניתן ללמוד מהתרשים שלהלן, המבוסס על נתוני סקרי הוצאות המשפחה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מן השנים 1986/87, 1992/93 ו-1997. התרשים מציג נתונים אודות הוצאות משקי-בית על "שירותי חינוך" - תשלומים למוסדות חינוך, החל ממעון וגן חובה ועד לאוניברסיטה. התרשים מעלה כי בעוד שהוצאות העשירון הראשון (התחתון) והחמישי (האמצעי) עלו בתקופה זאת במעט, הרי שהוצאות העשירון העשירי (הגבוה ביותר) עלו באופן ניכר. הנתונים המספריים מוצגים בתחתית התרשים.

הוצאות משקי בית על שירותי חינוך, עשירונים 1, 5 ו-10, 1986 - 1997

בש"ח, במחירים קבועים לשנת 1998 (ממוצע שנתי)

1997	1992/93	1986/87	
67.5	57.1	25.3	עשירון 1 (תחתון)
87.5	82.3	80.1	עשירון 2
138.1	114.2	109.6	עשירון 3
216.1	183.1	151.8	עשירון 4
263.5	258.7	223.5	עשירון 5
298.3	325.9	253.0	עשירון 6
419.5	354.5	269.9	עשירון 7
560.7	485.5	366.9	עשירון 8
686.2	601.5	434.4	עשירון 9
874.8	710.7	586.2	עשירון 10 (עליון)

מקור:

למ"ס, סקר הוצאות משקי בית, 1997, ממצאים ראשוניים, 1999.

למ"ס, סקר הוצאות המשפחה, 1992/93, חלק ב' סיכומים כלליים, 1994.

למ"ס, סקר הוצאות המשפחה, 1986/87, חלק א' סיכומים כלליים, 1989.

הסבר אחד לפער הגדל בין העשירונים הוא ההוצאה על השכלה גבוהה: הביקור במוסדות להשכלה גבוהה שכיח יותר בעשירונים הגבוהים, והוא מצוי בקו עלייה. פתיחת המכללות הפרטיות העלתה את ההוצאה הממוצעת על שכר לימוד: בעוד שב-1992 היווה סעיף שכר לימוד במוסדות אקדמיים 12% מההוצאה המשפחתית הממוצעת על שירותי חינוך בחמישון העליון (שני העשירונים הגבוהים), הרי שב-1997 עלה השיעור ל-19% (למ"ס, סקר הוצאות המשפחה 1992/93, לוח 1; סקר הוצאות משק הבית 1997, לוח 1).

הסבר נוסף לפער הוא ההשקעות הגדלות של העשירון העליון ב"חינוך אפור" - החל מתשלומי הורים לבית-הספר וכלה בשיעורי העשרה למיניהם. לנוכח השחיקה בתקציבי משרד החינוך, האמורים לספק חינוך שווה לכל שכבות החברה, מנצלות משפחות העשירון העליון את משאביהם הכספיים הפרטיים העדיפים כדי להעניק לילדיהן חינוך עשיר יותר מזה של העשירונים האחרים.

"החינוך האפור", יש לומר, איננו חינוך פרטי, שכן הוא מתבסס על התשתית הקיימת של החינוך הממלכתי. "החינוך האפור" יוצר בתוך המסגרת הממלכתית מעין מתחם ייחודי, באמצעות משאבים פרטיים. במלים אחרות, הורים בעלי משאבים מצליחים, בחסותו של משרד החינוך, להשתמש בתשתית הממלכתית כדי להעניק לילדיהם יתרון ניכר על פני שאר הילדים.

כיצד מתמודדים עם הפערים הגדלים?

השחיקה בתקציב החינוך מאיימת להגדיל את הפערים, בייחוד לאור העובדה שחלקם של העשירונים הגבוהים בעוגת ההכנסות בישראל גדל. העשירונים הגבוהים משתמשים בהכנסותיהם הגדלות, בין השאר, כדי להעניק לבניהם ולבנותיהם יתרון במערכת החינוך.

הדרך לבלום את הגידול בפערי משאבים בחינוך ולצמצם את הפערים שכבר נוצרו היא להגדיל את ההוצאה הממשלתית על חינוך. מערכת חינוך ציבורית ממומנת כראוי ושוויונית היא הערובה הטובה ביותר לחינוך ראוי לכל האוכלוסייה, כולל העשירונים הגבוהים. מערכת חינוך ציבורית שתקציבה נשחק פותחת פתח לכניסת כסף פרטי - וליצירת יתרון לבני/ות העשירונים הגבוהים.

הגדלת תקציב החינוך צריכה להיות מופנית להעמדת בתי-הספר נמוכי-ההישגים על רמה פדגוגית, ארגונית ותקציבית דומה לזו של בתי-הספר המבוססים, וזאת על בסיס ארוך-טווח - ולא לפרוייקטים חולפים וחיצוניים לבתי-הספר. הגדלת תקציבים צריכה להיעשות גם מתוך הקפדה על כך שבתי-ספר מעוטי משאבים יקבלו את הכלים שבתי-ספר עתירי-משאבים השיגו הודות לכספי הורים ולתרומות.

מערכת הבריאות - שחיקת המימון

של סל שירותי הבריאות

1. עלות סל שירותי הבריאות: פער גדל בין המצוי לרצוי

תקציב מערכת הבריאות לשנת 2000 אינו נושא בשורה חדשה. סל שירותי הבריאות המובטח לתושבי ישראל מתוקף *חוק ביטוח בריאות ממלכתי* ימשיך לסבול ממימון חסר, ופירוש הדבר נטל מתמשך ואף גובר על צרכי שירותי הבריאות - החולות והחולים.

ההחלטה החשובה ביותר באשר לתקציב מערכת הבריאות היא החלטת הממשלה הקובעת את עלות סל שירותי הבריאות, שכן מן העלות של סל שירותי הבריאות נגזרות ההקצאות השונות, ובראשן היקף התמיכה של משרד האוצר בעלות סל שירותי הבריאות. החלטת הממשלה על עלות סל שירותי הבריאות אינה מובאת לאישור הכנסת.

בישיבתה מיום 7.9.99 קבעה הממשלה כי עלות הסל בשנת 2000 תעמוד על 17,555 מיליארד ש"ח (במחירי 1998). סכום זה אמנם גבוה בכ- 3% מהסכום המקביל ב- 1999 - אך עלייה זו אינה עונה על הצרכים הגדלים: גידול באוכלוסייה הכללית, גידול באוכלוסיית הקשישים ושינויים בטכנולוגיה הרפואית.

העלייה של 3% כוללת סכום של 170 מיליון ש"ח להוספת תרופות וטיפולים חדשים לסל שירותי הבריאות. סכום זה רחוק מלהספיק: תרופות חיוניות רבות לא יוכלו להיכלל בסל.

התרשים שבעמוד הבא מציג את עלות סל שירותי הבריאות כפי שנקבעה על-ידי הממשלה בשנים 1995 - 2000, ומשווה אותה לעלות הנדרשת אילו הובאו בחשבון במלואם הגידול באוכלוסייה והשינויים בטכנולוגיה הרפואית. נתוני האוכלוסייה משוקללים לפי גיל. באשר לשינויים בטכנולוגיה הרפואית, התבססנו על הערכות מומחי בריאות, לפיהן עלות הסל צריכה לגדול מדי שנה בהיקף של בין 2% ל- 4% על מנת לשמור על הרמה הטכנולוגית: בחרנו בסף הנמוך יותר, 2%. הנתונים המספריים עליהם מתבסס התרשים מוצגים בלוח מתחתיו.

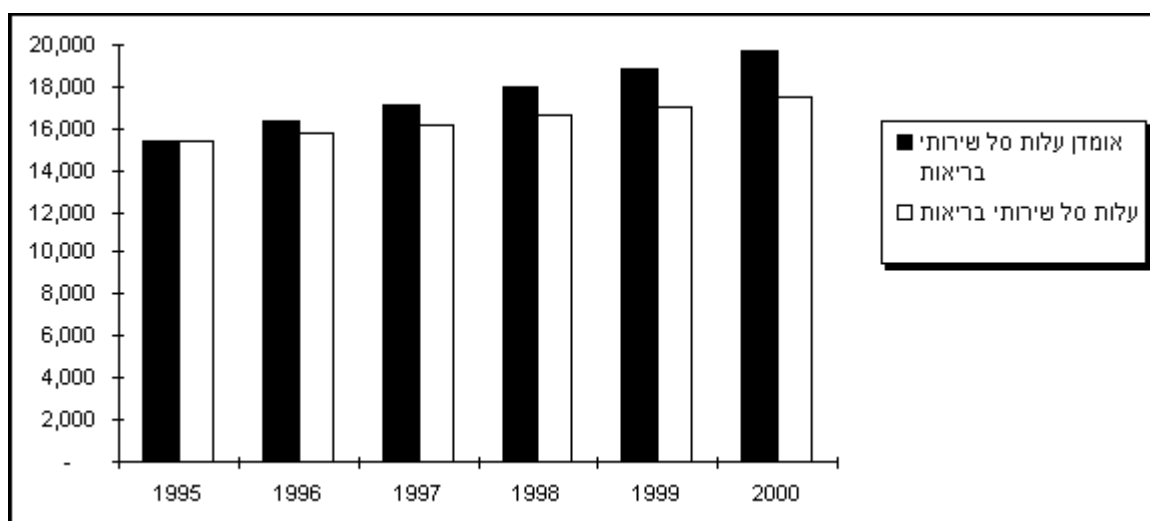
התרשים מצביע על פער הולך וגדל בין עלות סל שירותי הבריאות כפי שהיא נקבעה על ידי הממשלה ובין העלות המשקפת את מלוא הגידול באוכלוסייה ואת השינויים הטכנולוגיים.

עלות סל שירותי הבריאות, 1995 - 2000:

העלות כפי שנקבעה בהחלטות הממשלה

מול העלות המשקפת את הגידול באוכלוסייה ואת השינויים הטכנולוגיים ברפואה

(באלפי ש"ח; לפי מדד יוקר הבריאות לשנת 1998)

1995	1996	1997	1998	1999	2000	
15,441	15,798	16,144	16,614	17,045	17,555	העלות שקבעה הממשלה
15,441	16,316	17,127	17,965	18,806	19,680	העלות המשקפת גידול באוכלוסייה ושינויים טכנולוגיים

מקורות

עלות סל השירותים לפי החלטות הממשלה: מחושב מנתונים שנתקבלו ממשרד הבריאות.

אוכלוסיית המבוטחים: גבי בן נון ושוקי גרינבלט, התפלגות המבוטחים בין קופות החולים לפני ואחרי חוק ביטוח בריאות ממלכתי, לוח 9. ירושלים: משרד הבריאות.

אופן החישוב של העלות המשקפת את הגידול באוכלוסייה ואת השינויים הטכנולוגיים:

אומדן העלות הנדרשת: חושב על-ידי שקלול של % הגידול במספר הנפשות המבוטחות המתוקננות יחד עם % הגידול השנתי הנדרש בגין שיפורים טכנולוגיים בשירותים הרפואיים. מומחי בריאות מעריכים כי השינויים הטכנולוגיים מחייבים גידול שנתי של בין 2% ל- 4% בעלות סל שירותי הבריאות; לצורך החישוב המוצג כאן, בחרנו בשיעור הנמוך יותר, 2%.

יצוין כי אין בהכרח קשר ליניארי בין גידול באוכלוסייה ובין גידול שנתי בתקציב: ואולם על פני תקופה ממושכת, התקציב חייב לשקף את הגידול באוכלוסייה, אם שואפים לשמור על רמת שירותי בריאות נתונה.

2. שחיקה במימון של משרד האוצר

כאמור, כאשר הממשלה קובעת את עלות סל שירותי הבריאות, היא קובעת למעשה את היקף התמיכה של משרד האוצר בעלות סל שירותי הבריאות. מאז 1995, תמיכת האוצר (מעבר לכספים הבאים במקום המס המקביל) נמצאת בירידה מתמדת; הצעת התקציב לשנת 2000 מבשרת על המשך מגמת הירידה.

כידוע, מבקשת הממשל, באמצעות חוק ההסדרים, להעלות את תקרת התשלום של דמי ביטוח בריאות ממלכתי לבעלי הכנסות גבוהות, מפי 4 מהשכר הממוצע לפי 5 ממנו. בניגוד לרושם שנוצר, העלאה זו לא תשפר את סל השירותים, שכן עלות הסל כבר נקבעה, כאמור, בהחלטת הממשלה. ההכנסה הצפויה לאוצר מהעלאת תקרת דמי ביטוח בריאות ממלכתי רק תקטין את הסכום שעל האוצר להעביר במסגרת התמיכה בעלות הסל.

לא זו בלבד שהיקף התמיכה של משרד האוצר מצוי בירידה, אלא שהממשלה מציעה עוד לקצץ בכ- 50% את ההקצאה ל"רשת הביטחון" של קופות החולים - אותה תמיכה שהאוצר מעביר לקופות החולים כדי לפצותן על תת-המימון. יתרה מזאת, תמיכה זו אינה מובטחת: האוצר מתנה את העברתה לקופות החולים בכך שהן ינקטו בצעדים שאותם הוא מגדיר כ"צעדי התייעלות".

ונקודה אחרונה: הממשלה החדשה לא עמדה בהבטחתה לבטל את התשלומים שהטילה הממשלה הקודמת על ביקור במרפאות חוץ ועל בדיקות שונות, וכן את ההעלאה במחירי התרופות. חוק ההסדרים לשנת 2000 מבטל רק את התשלום הרבעוני לרופא מומחה בקהילה. יתר התשלומים, כולל העלייה במחירי התרופות, ישארו על כנם.

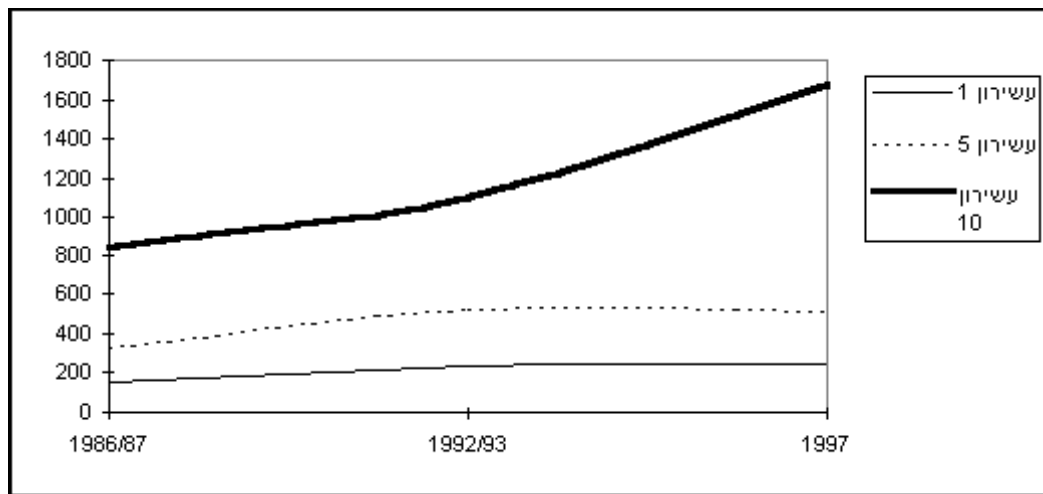
3. השחיקה בתקציב סל הבריאות מגדילה פערים חברתיים

השחיקה המתמשכת בעלות סל שירותי הבריאות, ובכללה השחיקה בתמיכת משרד האוצר, תוביל בהכרח להרחבת הפערים בין העשירונים הגבוהים, המסוגלים לשאת בתשלומים החדשים וגם לרכוש ביטוחים משלימים ושירותים פרטיים, ובין העשירונים הבינוניים והנמוכים, המתקשים לעמוד בתשלומים החדשים והנאלצים להסתפק בעיקר במה שמערכת הבריאות הממלכתית מציעה במסגרת הסל הבסיסי.

על משקלם הגובר של הביטוחים המשלימים וההוצאות על רפואה פרטית ניתן ללמוד מהתרשים שלהלן, המבוסס על נתונים של סקר הוצאות המשפחה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מן השנים 1986/87, 1992/93 ו-1997. התרשים מציג נתונים אודות הוצאות משקי-בית על בריאות - תשלומים לביטוח בריאות (ב-1986/87 וב-1992/93 - כולל דמי חבר בקופות החולים וביטוח משלים של הקופה), ריפוי שיניים והוצאה על שירותי בריאות אחרים. התרשים מעלה כי בעוד שהוצאות העשירון הראשון (התחתון) והחמישי (האמצעי) על בריאות עלו בתקופה זאת במעט, הרי שהוצאות העשירון העשירי (הגבוה ביותר) עלו באופן ניכר. הנתונים המספריים מוצגים בתחתית התרשים.

הוצאות משקי בית על שירותי בריאות, עשירונים 1, 5 ו-10, 1986 - 1997

בש"ח, במחירים קבועים לשנת 1998 (ממוצע שנתי)

1997	1992/93	1986/87	
247	234	152	עשירון 1
407	376	202	עשירון 2
405	391	270	עשירון 3
463	474	299	עשירון 4
516	521	329	עשירון 5
674	588	422	עשירון 6
759	684	455	עשירון 7
920	773	510	עשירון 8
1,073	916	612	עשירון 9
1,680	1,100	835	עשירון 10

מקורות:

למ"ס, סקר הוצאות משקי בית: 1997, ממצאים ראשוניים, 1999. הסכום כולל מס בריאות.

למ"ס, סקר הוצאות המשפחה, 1992/93, חלק ב': סיכומים כלליים, 1994.

למ"ס, סקר הוצאות המשפחה, 1986/87, חלק א': סיכומים כלליים, 1989.

הגידול בהוצאות משקי בית בעשירון העליון משקף, בין השאר, את העלייה במס בריאות שחלה עם חוק ביטוח בריאות ממלכתי: כיום, העשירונים הגבוהים משלמים יותר מששילמו בעבר במסגרת מס חבר, בעוד שהעשירונים הנמוכים משלמים פחות. מעבר לכך, התרשים משקף את מה שמלמדים גם ממצאים מחקרניים: בעלי ההכנסה הגבוהה נוטים יותר ויותר לרכוש ביטוח משלים וביטוח פרטי, בעוד שבעלי הכנסות בינוניות ונמוכות ממשיכים להסתפק בסל הבסיסי.

התרשים מצביע, אם כן, על היתרון הניכר שהולכות ורוכשות משפחות העשירונים העליונים, יחסית למשפחות בשאר העשירונים, בכל הנוגע לשירותי בריאות. בהוספן משאבים פרטיים על התשתית הקיימת של מערכת הבריאות הציבורית, מצליחות משפחות אלה ליהנות מרמה גבוהה של שירותי בריאות. משפחות בעשירונים הביניים ובעשירונים הנמוכים נאלצות להסתפק בשירותים הבסיסיים של מערכת הבריאות הציבורית, שמימונה הולך ונשחק.

השחיקה המתמשכת בעלות סל שירותי הבריאות מבשרת על גידול בפערים: את מקום התקציבים הנשחקים תופסים תשלומי החולים, ובמצב שכזה, החולים בעלי המשאבים רוכשים יתרון משמעותי על פני חולים בעלי הכנסות בינוניות ונמוכות.

שני הצדדים של חוק ביטוח בריאות ממלכתי

הנתונים על הוצאות משקי בית על בריאות מראים את שני צדדיו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי: מצד אחד, מס הבריאות של היום צודק יותר מדמי החבר שהיו נהוגים בעבר, שכן העשירונים הגבוהים משלמים יותר מבעבר, בעוד שהעשירונים הנמוכים משלמים פחות.

מצד שני, המימון של סל שירותי הבריאות נשחק, דבר היוצר פתח לחלופות המבוססות על כסף פרטי - ביטוח משלים, לדוגמא - וכאן יש לעשירונים הגבוהים יתרון.

כיצד מתמודדים עם הפערים הגדלים?

השחיקה במימון סל שירותי הבריאות מאיימת להגדיל את הפערים, בייחוד לאור העובדה שחלקם של העשירונים הגבוהים בעוגת ההכנסות בישראל גדל. העשירונים הגבוהים משתמשים בהכנסותיהם הגדולות, בין השאר, כדי לרכוש שירותי בריאות ברמה גבוהה מזו של הסל הבסיסי.

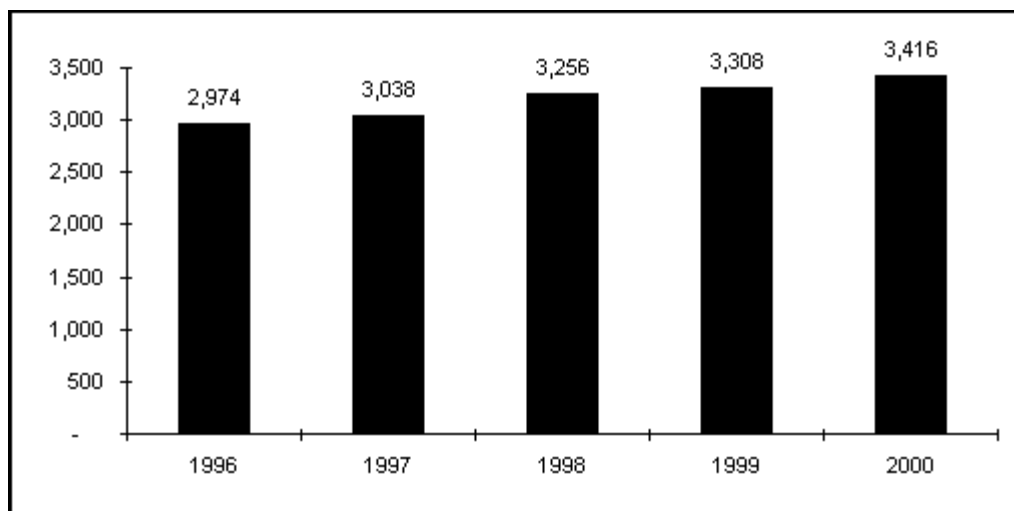
הדרך למנוע את הגידול בפערים בבריאות ולצמצם את הפערים שכבר נוצרו היא להגדיל את ההוצאה הממשלתית על בריאות. מערכת בריאות ציבורית ממומנת כראוי ושוויונית היא הערובה הטובה ביותר לשירותי בריאות ראויים לכל האוכלוסייה, כולל העשירונים הגבוהים. מערכת בריאות ציבורית שתקציבה נשחק שוחקת את רמת שירותי הבריאות של משפחות בעשירונים הנמוכים. יצוין עוד כי השקעה במערכת בריאות ציבורית גם מקטינה, בסופו של דבר, את ההוצאה הלאומית על בריאות.

משרד העבודה והרווחה

תקציב משרד העבודה והרווחה לשנת 2000 עומד על 3.7 מיליארד ש"ח (במחירים שוטפים). במונחים ריאליים מדובר בתקציב גבוה במעט מזה של שנת 1999. תקציב משרד העבודה והרווחה בולט בין תקציבי המשרדים החברתיים בכך שהוא לא נשחק ולא הוקפא בין השנים 1996 - 2000. תקציב המשרד גדל בשנים אלה בכ- 15%: העלייה המשמעותית היתה ב- 1998, כאשר תקציב המשרד עלה ב- 7%.

תקציב משרד העבודה והרווחה, 1996 - 2000

(במחירים קבועים לשנת 1998, אלפי ש"ח)

מקור: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד העבודה והרווחה, שנים שונות.

1. תקציב האגף להכשרה מקצועית אינו משקף את העלייה באבטלה

למרות העלייה ב- 15% בתקציב הכללי של המשרד בין 1996 ל- 2000 הרי שתקציב האגף להכשרה מקצועית, שהוא האגף השני בגודלו במשרד, עלה בשנים אלה ב- 10% בלבד (ר' הלוח שלהלן). זאת, בשעה שמספר דורשי העבודה במשק עלה בשנים אלה ב- 37% (נתון שאינו משקף את מלוא היקפה של האבטלה).

האגף להכשרה מקצועית הוא אחד הכלים המרכזיים העומדים לרשות הממשלה כדי להתמודד עם הגידול באבטלה - אולם תקציב האגף לשנת 2000 יעמוד על 742 מיליון ש"ח (במחירים שוטפים) - תקציב זהה, כמעט, לזה של 199.

2000	1999	1998	1997	1996	
137.6	135.5	136.2	.124	100.0	דורשי עבודה
110.1	110.5	105.2	99.8	100.0	תקציב האגף להכשרה מקצועית

מקור: שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות; משרד האוצר, הוראות תקציב משרד העבודה והרווחה, שנים שונות.

2. יותר ילדים - לא יותר מעונות יום

האגף לתעסוקת נשים של משרד העבודה והרווחה אחראי בעיקר על סיבסוד מעונות היום והמשפחתונים. בשנת 2000 יעמוד תקציב האגף לתעסוקת נשים על 329 מיליון ש"ח (במחירים שוטפים), עלייה ריאלית של 10% לעומת שנת 1999. זאת, לאחר שבין השנים 1996 - 1999 פיגר תקציב האגף - שעלה ב- 5% - אחר הגידול באוכלוסיית הילדים בגילאי 0 - 4 - שגדלה ב- 7.4% (הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל, שנים שונות).

בשנת 1998 שירתה מערכת מעונות היום והמשפחתונים כ- 74,000 ילדים, שהיוו כ- 12% מגילאי 0 - 4 באותה השנה.

ניסוי המאיים לפגוע באלפי משפחות

תקציב משרד העבודה והרווחה לשנת 2000 כולל הקצאה קטנה - 0.5 מיליון ש"ח - לביצוע ניסוי המוצג בשם "רפורמה לשילוב מובטלים כרוניים בעבודה". ההנחות עליהן בנויה רפורמה זאת מאיימות לערער את מערכת הבטחת ההכנסה בישראל.

ההשראה לניסוי באה ממדיניות שמרנית בכמה ארצות במערב, שבהן חותרים להקטין את תשלומי ההעברה (קצבאות הביטוח הלאומי), ובראש ובראשונה את תשלומי הבטחת ההכנסה. לפי תפיסה זו, על המדינה להשיל מעל עצמה את מחויבותה לחיים בכבוד של אזרחים המתקשים לתפקד בשוק העבודה. תפיסה זו מבקשת להטיל על אזרחים אלה את האחריות הבלעדית לרווחתם, בהתבסס על מה שהם יכולים להשיג בשוק העבודה.

המודל המוכר ביותר מופעל במדינת ויסקונסין שבארצות-הברית. לפי מודל זה, מקבלי הבטחת הכנסה (בארצות הברית, מקבלי AFDC to Families with Dependent Children Aid) מוכוונים להיכנס לשוק העבודה, כאשר ההשמה בשוק העבודה מתבצעת על-ידי סוכנויות השמה פרטיות. במשך מספר שנים, זכאים המשתתפים ליהנות מסיוע ממשלתי. בתום תקופה זאת הסיוע מופסק, והאנשים מצופים להתקיים ממשכורתם בלבד.

מודל ויסקונסין זכה להבלטה על רקע החלטת הנשיא קלינטון לבטל את תכנית הבטחת ההכנסה הפדרלית (AFDC), בצעד שכונה "הדבר הגרוע ביותר שעשה הנשיא קלינטון" (Peter Adelman, *Atlantic Monthly*, "March 1997) ההצלחה" של מודל ויסקונסין מובטחת נראש, שהרי מטרת הניסוי היא לצמצם תשלומי הבטחת הכנסה, והתשלומים אכן נפסקים. המודל עורר ביקורות חריפות: לפי נתוני מעקב, מרבית ההשמות הן בעבודות נמוכות-שכר וארעיות, שאינן מבטיחות הכנסה סבירה לטווח ארוך. במקרים רבים, ההכנסה מעבודה נמוכה מהבטחת הכנסה ומההטבות שהתלוו לה. התוצאה: עלייה במספר הפונים לבתי-תמחוי ולארגוני סיוע. יש חשש כי בתום תקופת הניסוי - 5 שנים - יותרו אלפי אנשים ללא הכנסה מעבודה וללא קצבת אבטחת הכנסה (The Institute for Wisconsin's Future, June 1998).

מי אשם באבטלה? המובטלים

הממשלה החדשה ממשיכה במדיניות של הממשלה הקודמת, לצמצם את תשלומי דמי אבטלה, באמצעות צמצום התקופה המירבית לתשלום דמי אבטלה למובטלים עד גיל 35, מ-138 יום ל-100 יום, ולמובטלים עם שלושה תלויים ויותר, מ-175 יום ל-138 יום.

הצעת חוק ההסדרים לשנת 2000 מצדיקה מדיניות זו תחת הכותרת "הפחתת הניצול לרעה של הזכאות לדמי אבטלה". בדרך זו מבקשת הממשלה להפנות אצבע מאשימה אל

המובטלים - במקום לפשפש במעשיה היא, שהרי הממשלה, בתור שחקן חשוב במשק, שותפה באחריות לממדי האבטלה הגבוהים.

ממשלות ברחבי העולם נוקטות יוזמות מעשיות לצמצום ממדי האבטלה - החל מהיוזמה הצרפתית להנהיג שבוע עבודה בן 35 שעות, וכלה ביוזמה הגרמנית להכשרת צעירים לעבודות במגזרים מתוחכמים. ממשלות ישראל מעדיפות לחסוך כסף באמצעות קיצוץ בתשלומי דמי אבטלה והטלת אשמת האבטלה על המובטלים עצמם.

האוצר מבקש להתנער מחובתו לממן את הגרעון בענף אבטלה

הסעיף הראשון בהצעת חוק ההסדרים לשנת 2000 קורא לכנסת לאפשר לממשלה לממן את הגרעון שנוצר בענף אבטלה של המוסד לביטוח לאומי על-ידי העברת הסכום המתאים מענף ביטוח ילדים, שבו יש כיום עודף.

הצעה זאת, שאנשי האוצר שבים ומעלים אותה בשנים האחרונות, עלולה לפגוע בעקרונות הפעולה של המוסד לביטוח לאומי, כמו גם בעצמאותו. מרבית הקצבאות שמשלם המוסד לביטוח לאומי הן ביטוחיות: דהיינו, הסכום הכולל שמשלמים עובדים ומעסיקים לביטוח לאומי מתחלק לתת-סעיפים שונים - קצבת ילדים, קצבת זיקנה וכיו"ב. כל תת-סעיף הוא עצמאי, ומיועד למימון קצבה ספציפית.

משרד האוצר מבקש לפגוע ברוח חוק המוסד לביטוח לאומי, כשהוא דוחק לשים את כל הסכומים הנגבים בסל אחד, בלא הבחנה בין הענפים השונים. מגמה זאת, אם תזכה לאישור הכנסת, תעמיד בסכנה את יציבותה לטווח ארוך של כל קצבה בנפרד. מעבר לכך, קיבוץ כל הקצבאות בסל אחד יהפוך את דמי ביטוח לאומי למס רגיל, כדוגמת מס הכנסה - במקום שישימשו כדמי ביטוח לצרכים ספציפיים.

גטו משפטי לעובדים הזרים

הסעיף הארוך ביותר בחוק ההסדרים לשנת 2000 הוא הצעת חוק בנושא העובדים הזרים בישראל ("תיקונים לחוק עובדים זרים (העסקה שלא כדיון), התשנ"א - 1991"). המדובר בהצעת חוק שהיתה מונחת על שולחן ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, נתקלה בהתנגדויות, ועתה היא צצה שוב במסגרת חוק ההסדרים.

הצעת החוק באה לכאורה להסדיר את זכויות העובדים הזרים, בתחומים כדוגמת ביטוח רפואי, פנסיה, תנאי מחיה ומגורים ועוד. למעשה, הצעת החוק חותרת לקבוע מסגרת חוקית מיוחדת ונבדלת לעובדים הזרים, תוך התעלמות מקיומם של חוקים רגילים הנוגעים לכל העובדים והעובדות בישראל. הממשלה, במקום שתכיר בהימצאותם של מאות אלפי עובדים זרים בישראל, ותקפיד על זכויותיהם באמצעות אכיפת חוקים קיימים, פועלת ליצירת גטו משפטי, שחומותיו יקיפו את העובדים הזרים ויפרידו בינם ובין העובדים הישראלים. עמותת "קו לעובד" והאגודה לזכויות האזרח הגישו התנגדויות ברוח זו לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

חוק העובדים הזרים מזכיר בתפיסתו את חוק האיל"ח (אזור חופשי לייצור). חוק האיל"ח בא לאפשר למשקיעים זרים ליצור מתחם טריטוריאלי שבו עובדים ישראלים יועסקו בלא הגנה

מלאה של חוקי העבודה הישראליים. בעוד שחוק האיל"ח יוצר גטו משפטי טריטוריאלי, חוק העובדים הזרים חותר ליצור גטו משפטי פרסונאלי.

הנפגעים הראשונים מחוק העובדים הזרים יהיו העובדים הזרים. אולם יחד איתם ייפגעו גם העובדים הישראליים, שכן קיומה של קטיגוריה נפרדת, חלשה ומבודלת, יערער בסופו של דבר גם את מעמדם של העובדים הישראליים.

הכנסת צריכה לדחות את הצעת החוק, שהוחדרה אל בין דפיו של חוק ההסדרים, ולדרוש כי החוקים החלים על עובדים ועובדות ישראלים יחולו במלואם גם על העובדים הזרים. במקום לאשר חוק נפרד, צריכה הכנסת לדרוש אכיפה של חוקים קיימים על כל העובדות והעובדים בישראל.

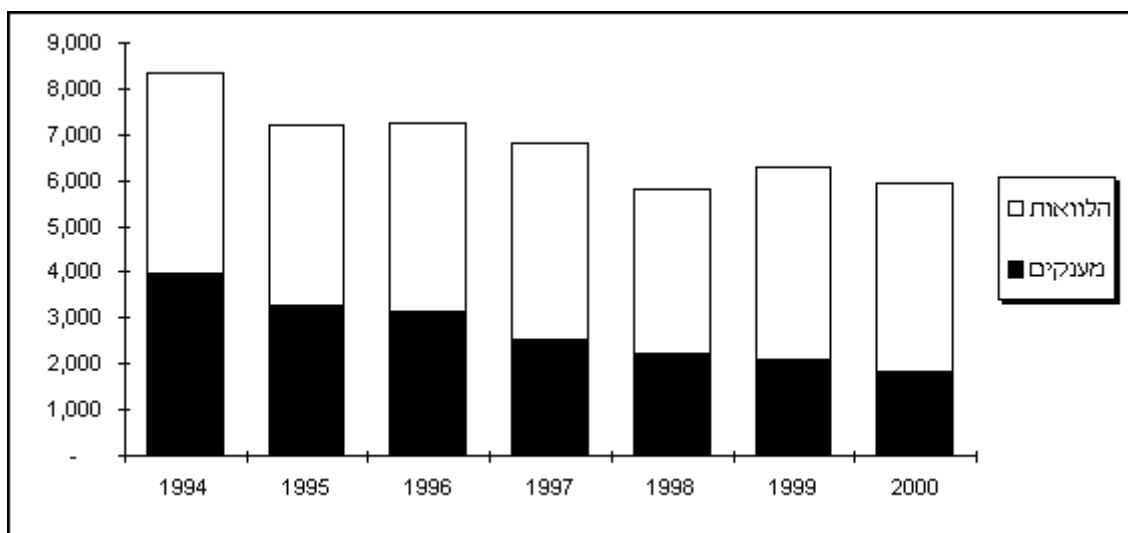
משרד הבינוי והשיכון

תקציב משרד הבינוי והשיכון לשנת 2000 מסתכם בכ- 10 מיליארד ש"ח (במחירים שוטפים, כולל הרשאה להתחייב בסעיפי פיתוח), סכום זהה כמעט לזה של 1999. עיקר תקציב המשרד נחלק לסיוע ברכישת דירה, לסיוע בשכר דירה ולתקציבי פיתוח.

1. סיוע ברכישת דירה

הסיוע ברכישת דירה ניתן באמצעות הלוואות ומענקים לרוכשים, לפי אמות-המידה הבאות: מספר שנות הנישואין, מספר אחים ואחיות של בני הזוג, מספר הילדים ומיקום הדירה הנרכשת. כיוון שהסיוע ניתן לכל זכאי, הסכומים המופיעים בהצעת התקציב משקפים את הערכת משרד הבינוי והשיכון לגבי היקף המימוש הצפוי בשנה הקרובה.

תקציב הסיוע ברכישת דירה, 1994 - 2000

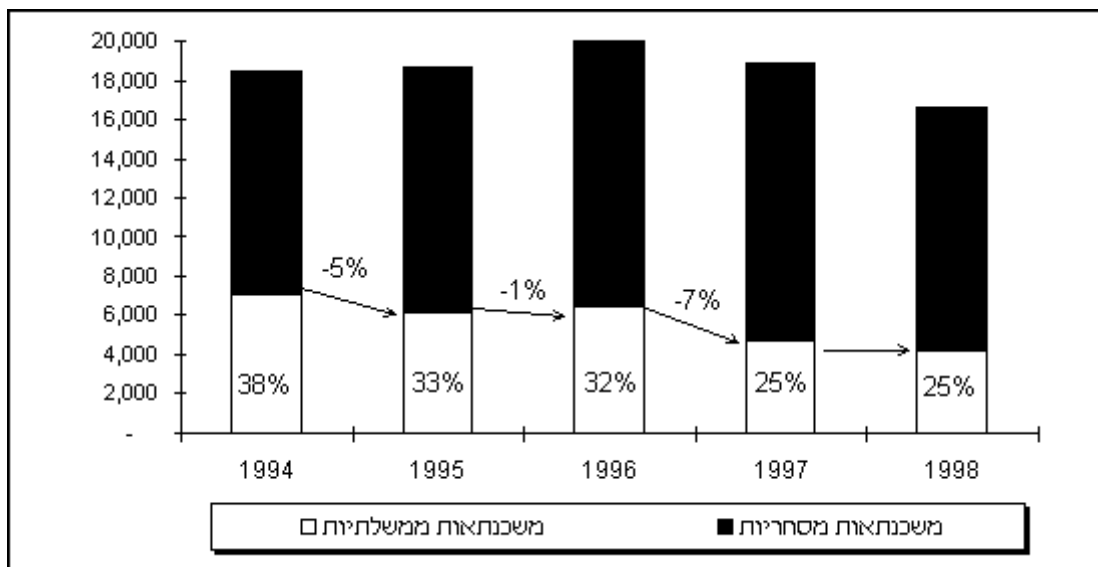
במיליוני ש"ח, במחירים קבועים לשנת 1998

מקור: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד הבינוי והשיכון, שנים שונות.

הערה: כולל סעיפי תקציב 7010, 7009, 4210, 4209, 7010 ו-7011.

הלוח לעיל מציג את השינויים בתקציב הסיוע ברכישת דירה בשנים 1994 - 2000. הלוח מעלה כי חלה ירידה בסך התקציבים לסיוע ברכישת דירה. הירידה משקפת את העובדה שרוב העולים החדשים כבר מימשו את זכאותם; אך ניתן לייחס אותה גם לשחיקה שחלה בערכן הריאלי של המשכנתאות הממשלתיות. למרות העדכון שחל בגובה המשכנתאות באוגוסט 1998, מוסיפה המשכנתא הממשלתית להוות חלק קטן והולך מסך האשראי שרוכשי דירות נוטלים לשם ביצוע הרכישה. ב- 1994 היוו המשכנתאות הממשלתיות 38% מסך האשראי (משכנתא ממשלתית + משכנתא מבנק מסחרי) לרכישת דירה. בשנת 1998, וכך גם בשנת 1997, ירד משקלן של המשכנתאות הממשלתיות ל- 25% בלבד. נתונים אילו מופיעים בתרשים שלהלן.

אשראי לדיור - משכנתאות ממשלתיות ומשכנתאות מסחריות, 1994 - 1998

מקור: משרד האוצר, הצעת התקציב לשנת הכספים 2000, משרד הבינוי והשיכון, עמ' 85.

משרד הבינוי והשיכון מושיט סיוע נוסף לרוכשים דירה באזורי עדיפות לאומית. הסיוע ניתן בחלקו כהלוואה ובחלקו כמענק. סכומי הסיוע הנוסף נעים בין 80,000 ש"ח באזורי עדיפות לאומית א' ל- 30,000 ש"ח עד 60,000 ש"ח באזורי עדיפות ב'. תקציב הסיוע הנוסף לרכישת דירה באזורי עדיפות לאומית יעמוד בשנת 2000 על 865 מיליון ש"ח (במחירים שוטפים) - ירידה ריאלית של 9% בהשוואה לתקציב 1999. יצוין כי הרוכשים דירה באזורי עדיפות לאומית נהנים בנוסף על כך גם ממענקי פיתוח.

מרכז אדוה המליץ לממשלה החדשה לבטל את המדיניות הקיימת, לפיה אזורי עדיפות לאומית נקבעים בהתאם לנטיות הפוליטיות של המפלגה השלטת, ולאמץ במקומה מדיניות של העדפה לאומית על בסיס הפרופיל החברתי-כלכלי של היישובים. אם תאומץ המלצה זו, יוכל תקציב הסיוע של משרד הבינוי והשיכון המיועד לאזורי עדיפות לאומית לשמש כלי יעיל להגברת השוויון בתנאי דיור בחברה הישראלית.

2. סיוע בשכר דירה

מסלול נוסף של סיוע בדיור הוא מענקי השתתפות בשכר דירה. לסיוע זה זכאים עולים חדשים, זוגות צעירים מעוטי הכנסה ובעלי ניקוד גבוה (מעל 1600 נק') וזכאים המתקיימים מהבטחת הכנסה או מקצבת אי כושר השתכרות.

תקציבהסיוע בשכר דירה לשנת 2000 עומד על 1,286 מיליון ש"ח (במחירים שוטפים), עלייה ריאלית של כ- 7% ביחס להצעת התקציב לשנת 1999. הלוח שלהלן מציג את תקציב הסיוע בשכר דירה בשנים 1999 ו- 2000.

תקציב המענקים להשתתפות בשכ"ד, 1999 - 2000

במיליוני ש"ח, במחירים קבועים לשנת 1998

% שינוי	2000	1999	
7%	1,208.6	1,127.6	סה"כ
21%	935.8	774.2	עולים חדשים
25%-	242.1	324.4	תושבים וותיקים
6%	30.6	29.0	אחר*

מקור: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד הבינוי והשיכון, 1999; הצעת תקציב המדינה לשנת 2000.

הערה: "אחר" כולל תקציב למדרוג שכר דירה בשיכון הציבורי, ותקציב להפעלת דיור מוגן לקשישים.

הלוח מעלה כי העלייה בתקציב המענקים לשכר דירה נובעת מעלייה של 21% במענקים לעולים חדשים, בעוד שתקציבי המענקים לתושבים ותיקים ירד בשיעור דומה.

הרעת תנאים לזוגות צעירים (לא עולים) ולמשפחות חד-הוריות (לא עולים)

הממשלה מבקשת לקבוע בשנת 2000 קריטריונים חדשים לקבלת סיוע בשכר דירה לזוגות צעירים (לא עולים) ולמשפחות חד-הוריות (לא עולים) שאינן מקבלות גמלת קיום מהמוסד לביטוח לאומי. הרעיון המנחה הוא שמשק בית שאינו נתמך על ידי המוסד לביטוח לאומי גם אינו נזקק לסיוע בשכר דירה. בהתאם לכך, יתווסף עתה מבחן הכנסה.

אמנם, אין הצדקה לכך שבעלי אמצעים יקבלו סיוע בשכר דירה, אולם לפי ההמלצה שגובשה, גם מי שהכנסתם בינונית ומטה ייאצו להסתדר מעתה ללא סיוע.

תשתיות תחבורה בין עירונית

התחום העיקרי בו יגדל התקציב בשנת 2000 הוא תשתיות תחבורה. הגידול המשמעותי ביותר הוא בתקציב הפיתוח של מע"צ - 350 מיליון ש"ח (במחירי 2000).

הגדלת תקציב תשתיות התחבורה הוא אחד הצעדים העיקריים שנקטה הממשלה במגמה לסייע לצמיחה ולהגביר את התעסוקה. צעד זה בולט לחיוב על רקע ההקפאה והשחיקה בתחומים אחרים של הצעת התקציב לשנת 2000.

את הגידול בתקציב תשתיות התחבורה צריך לבחון על רקע שני שיקולים:

השיקול הראשון - כיצד תתחלק התוספת בין תחבורה מוטורית (מכוניות ואוטובוסים) ובין תחבורה מסילתית (רכבות). בארצות אירופה וצפון אמריקה, מופנים תקציבי פיתוח בעיקר לתחבורה מסילתית. תחבורה מסילתית נתפסת כעדיפה על זו המוטורית מכמה סיבות, וביניהן בטיחות, איכות סביבה, שימושי קרקע וחסכון בדלק. בנוסף על כך, תחבורה מסילתית נתפסת כיוצרת תעסוקה יציבה, שלא כמו תחבורה מוטורית, היוצרת תעסוקה ארעית העשויה להתבסס על עובדים זרים.

בישראל, הממשלה עודדה באופן מסורתי את התחבורה המוטורית. תקציבי ההשקעות בתשתיות תחבורה הוקצו בראש ובראשונה להרחבת רשת הכבישים, בעוד שמסילות ברזל זכו לנתחים זעירים. זאת, בשעה שבארצות מערב אירופה, כדוגמת הולנד, תקציבי פיתוח מסילות הברזל גדולים מתקציבי הפיתוח של רשת הכבישים. בהולנד, גם תחזוקת התחבורה הציבורית (דהיינו סובסידיות תפעוליות) זוכה לנתח תקציבי גדול.

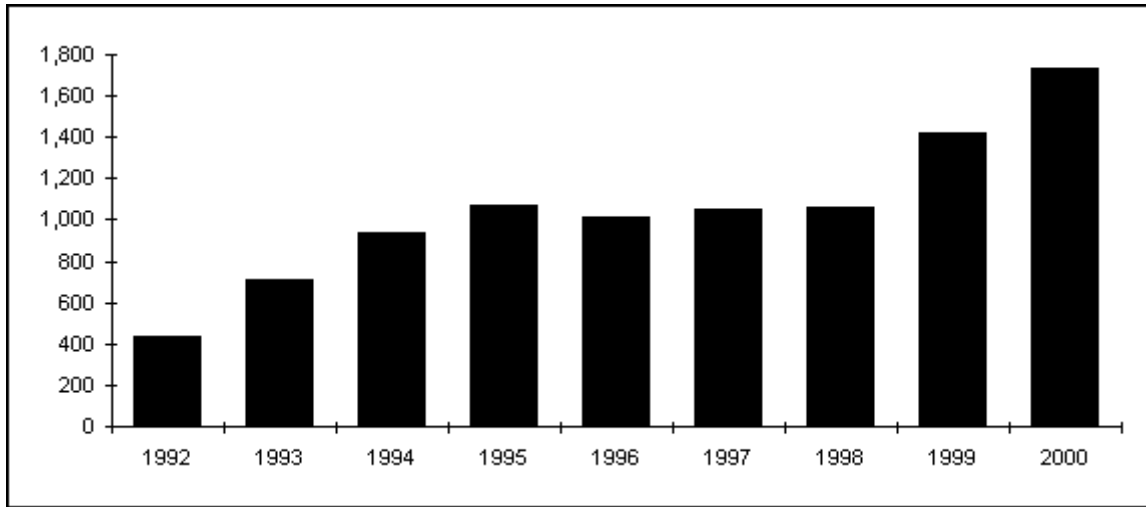
פיתוח-היתר של רשת הכבישים, והזנחת התחבורה המסילתית, מגבירות את התלות בתחבורה מוטורית, ובעקבות זאת את בעיות הצפיפות, זיהום האוויר והבטיחות. לא זו בלבד, אלא שהעדפת הכבישים תורמת להעמקת פערים בחברה, כיון שהבעלות על מכוניות והשימוש בהן רווחים יותר בקרב העשירונים הגבוהים.

השיקול השני - כיצד תתחלק התוספת בין אזורי הארץ השונים. בעבר ניכרה העדפה ברורה לאזור המרכז. העדפה זו פגעה - וממשיכה לפגוע - באפשרויות ההשתלבות של תושבי הפריפריה בשוקי העבודה, הייצור והתרבות.

תקציבי פיתוח לתחבורה בין-עירונית

תקציב הפיתוח לשנת 2000 מסתכם ב - 1.9 מיליארד ש"ח. זהו גידול ריאלי של כ- 22% בהשוואה ל- 1999. למעשה, עוד הממשלה הקודמת החליטה על גידול משמעותי בתקציב הפיתוח, וזאת לאחר 5 שנות קפאון בתקציבי פיתוח. יצוין כי תקציב הפיתוח מיועד ברובו להשלמה וקידום של פרויקטים המשכיים, שהקמתם החלה בשנים 1995 - 1999.

תקציב הפיתוח של מע"ץ, 1999 - 2000

במיליוני ש"ח; במחירים קבועים לשנת 1998, בהצמדה למדד מחירי תשומות בסלילה, ממוצע שנתי

מקורות: 1992 - 1996: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד הבינוי והשיכון; 1997 - 1999: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד התשתיות; 2000: הצעת תקציב משרד התחבורה לשנת 2000.

1. פיתוח כבישים

ההעדפה הברורה של הממשלה לתחבורה המוטורית באה לביטוי בכך שרוב תקציב הפיתוח של מע"ץ - 68% (כ- 1.3 מיליארד ש"ח) מוקדש לכבישים. הסכום מתחלק כך:

עורקים ראשיים, מחלפים וגשרים: תקציב המיועד להפחתת הלחץ בכבישים הבין-עירוניים הראשיים. כ- 78% מתקציב זה מיועדים למרכז הארץ.

פיתוח אזורי: פרויקטים המיועדים לחזק את הקשר בין אזורים מרוחקים בגליל ובנגב עם מרכז הארץ, כמו גם לשפר ולחזק את התשתית הכלכלית באזורים אלה.

כביש חוצה ישראל: תקציב המיועד לרכישת הבעלות על המקרקעין לאורך תוואי הכביש. הפרוייקט עצמו אמור להיות ממומן ברובו על ידי הזכיין (הגם שעלויות הממשלה הולכות וגדלות).

הלוח שלהלן מציג את השינויים בתקציבים אלה בשנים 1999 ו- 2000:

תקציבים לפיתוח כבישים, 1999 - 2000

במיליוני ש"ח, במחירים קבועים לשנת 1998

לפי מדד תשומות בסלילה (ממוצע שנתי). תקציב 2000 מתואם לפי תחזית האוצר למחירי תשומות בנייה.

שיעור גידול	2000	1999		
31%	564.6	431.6	מרכז	עורקים ראשיים, מחלפים וגשרים
6%	162.8	154.3	צפון	
37%	49.4	36.0	פיתוח אזורי צפון	פיתוח אזורי
14%-	68.6	79.9	פיתוח אזורי דרום	
1%	67.7	66.9	פרויקטים משותפים	
1%-	27.4	27.7	מגזר דרוזי וערבי	
77%-	7.3	32.8	כבישים עוקפים	
4%-	98.1	102.0	כביש חוצה ישראל	

מקורות: 1999: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד התשתיות; 2000: משרד האוצר, הצעת תקציב המדינה לשנת 2000.

הלוח מעלה כי בשנת 2000 יהיה גידול של 31% בתקציב המיועד לפיתוח עורקים ראשיים במרכז. גידול משמעותי נוסף יהיה בפיתוח אזור הצפון, שתקציבו יגדל ב- 37%: התקציב כולל השלמת סלילת כביש עוקף נצרת, וזאת כחלק מפרויקט "נצרת 2000". כמו כן, כולל תקציב זה פרויקטים לפיתוח עורקי תחבורה בין יישובי קו העימות למרכז.

לעומת זאת, התקציב המיועד לפיתוח אזורי בדרום הארץ ירד השנה ב- 14%, והתקציב המיועד למגזר הדרוזי והערבי נותר ברמה של 1999.

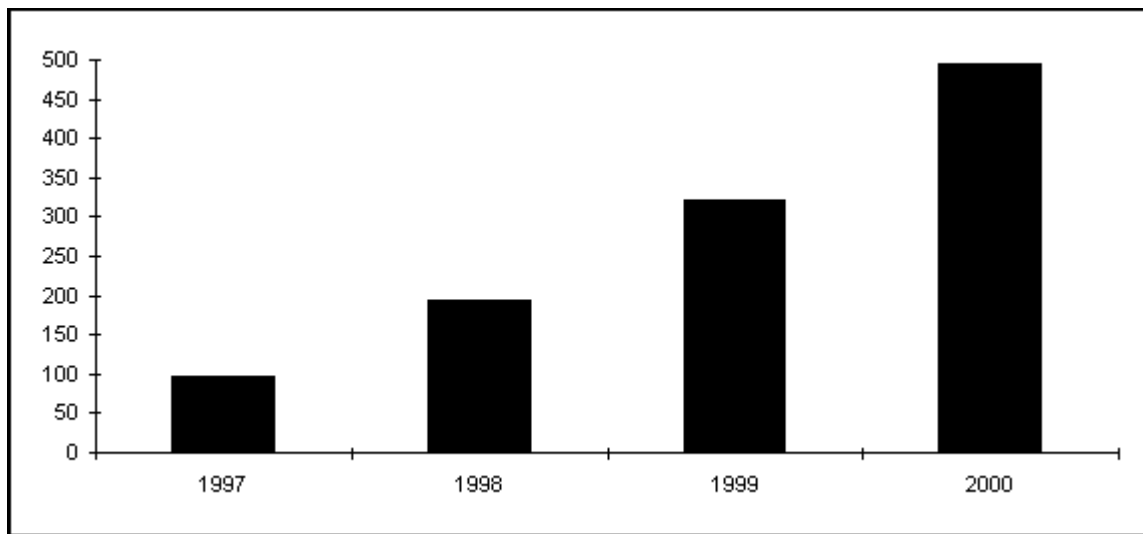
שינוי משמעותי ביותר נרשם בתקציב הכבישים העוקפים בשטחים: מדובר בירידה של 77%. יצוין כי ירידה זו באה בעקבות עליה של 206% שנרשמה בשנת 1999.

2. מסילות ברזל

כאמור, מאז 1997 כולל תקציב מע"ץ גם כספים המיועדים לפיתוח מסילות ברזל, וזאת בהתאם להחלטה להפריד את הרכבת מרשות הנמלים והרכבות. תקציב פיתוח מסילות ברזל יעמוד ב- 2000 על 549 מיליון ש"ח: זהו גידול של 54% בהשוואה ל- 1999. שיעור הגידול בסעיף זה גבוה משיעור הגידול בכלל תקציבי הפיתוח. התרשים שלהלן מציג את העלייה בתקציב זה מאז 1997.

תקציב מע"צ לפיתוח מסילות ברזל, 1997 - 2000

במיליוני ש"ח; במחירים קבועים לשנת 1998

לפי מדד תשומות בסלילה (ממוצע שנתי). תקציב 2000 מתואם לפי תחזית האוצר למחירי תשומות בנייה

מקורות: 1997 - 1999: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד התשתיות; 2000: משרד האוצר, הצעת תקציב משרד התחבורה לשנת 2000.

נתון מעודד נוסף הוא הגידול במשקלו של תקציב הפיתוח של מסילות ברזל בתוך כלל תקציב הפיתוח של מע"צ. הלוח שלהלן מעלה כי משקל הסעיף עלה מ- 9.2% בשנת 1997 ל- 28.5% בשנת 2000.

תקציב פיתוח מסילות ברזל, כאחוז מסה"כ תקציב הפיתוח של מע"צ, 1997 - 2000

שנה	1997	1998	1999	2000
אחוז	9.2%	18.4%	22.5%	28.5%

מקורות: 1997 - 1999: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד התשתיות; 2000: משרד האוצר, הצעת תקציב משרד התחבורה לשנת 2000.

כביש חוצה ישראל וההעדפה של רשת הכבישים

למרות הגידול בתקציב הפיתוח של מסילות ברזל, רשת הכבישים נמצאת עדיין בראש סולם העדיפויות הלאומי. הפרוייקט התחבורתי הגדול ביותר המתוכנן להתבצע בישראל הוא סלילת כביש 6, המכונה כביש חוצה ישראל - כביש המייצג תפיסה תכנונית שלדעת מומחים רבים הולמת את שנות ה-50 וה-60.

לעומת זאת, תקציב המדינה אינו מעניק כל קדימות להשלמת קווי-עורק של תחבורה מסילתית, כדוגמת קו מודרני ומהיר לאורך כל מישור החוף, קו היכול לחבר בין ריכוזי האוכלוסייה העיקריים בישראל. קו שכזה יוכל להעניק גישה לאזור המרכז למרבית האוכלוסייה, ותוך כדי כך להקל על הלחץ על הכבישים הראשיים.